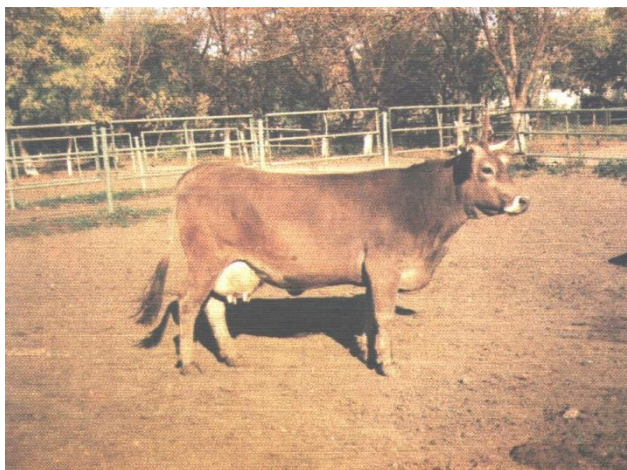

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Науково-практична конференція
**«Збереження локальних порід
сільськогосподарських тварин:
виклик сучасності на шляху до сталого
розвитку та біорізноманіття»**

Присвячена 75-річчю з дня затвердження лебединської породи

(11 червня 2025 року)

УДК 636

Рекомендовано до друку науково-координаційною радою Сумського національного аграрного університету (протокол № 12 від 19.06.2025 р.)

Редакційна колегія: Вечорка В.В., д-р. с.-г. наук, професор
Кисельов О.Б., канд. с.-г. наук, доцент

М 34 **Матеріали науково-практичної конференції «Збереження локальних порід сільськогосподарських тварин: виклик сучасності на шляху до сталого розвитку та біорізноманіття», присвячена 75-річчю з дня затвердження лебединської породи» (11 червня 2025 року).** – Суми, 2025. – 114 с.

У збірку увійшли тези доповідей науково-практичної конференції «Збереження локальних порід сільськогосподарських тварин: виклик сучасності на шляху до сталого розвитку та біорізноманіття».

Для викладачів, студентів, аспірантів інших навчальних закладів.

Відповідальність за точність наведених фактів, цитат та ін. лягає на авторів опублікованих матеріалів. Передрук матеріалів з дозволу редакції.

Друкується в авторській редакції

© Сумський національний
аграрний університет, 2025

ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ МОЛОЧНИХ ТЕЛИЦЬ У СТАДІ: АНАЛІЗ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Ставецька Р.В., *завідувачка кафедри генетики, розведення та селекції тварин, д-р с.-г. наук, професор*
Білоцерківський національний аграрний університет

Встановлено, що частота вибуття зі стада телиць молочного напрямку продуктивності до певної міри залежить від їхнього віку, віку і молочної продуктивності матері та сезону народження телиць.

Ключові слова: молочні телиці, збереженість / вибуття, вік і надій матерів, сезон народження.

У сучасному молочному тваринництві, попри значний прогрес у генетиці, технологіях утримання та ветеринарному захисті, питання збереженості молодняку залишається надзвичайно актуальним. Метою кожного репродуктивного циклу корови є не лише початок наступної лактації, а й отримання здорового ремонтного молодняку, який стане основою майбутнього стада. Проте, як зазначають С.W.R. Compton et al. [3], у стадах молочної худоби спостерігається деяке підвищення ризику загибелі телят: за період 1990–2000 рр., ризик загибелі телят у перші дві доби після народження зріс на 2%. Це підкреслює необхідність всебічного вивчення факторів, що впливають на збереженість телят.

Рівень загибелі телят значно варіює в різних країнах і стадах, коливаючись від 2,1% до 28,9% [4, 5, 9, 15]. Українські дослідники, зокрема І.В. Ковальчук із співавт. [1], зазначають, що для ремонту стада сьогодні використовується практично все наявне поголів'я телиць, за винятком очевидного браку. При цьому, навіть за нормативними показниками, відхід телиць на вирощуванні є досить значним – до 18%, з яких до 11,5% припадає на молочний період. Найбільш критичним періодом для збереженості телят, з найвищим ризиком загибелі, вважається період від народження до 1-місячного віку [6, 12], а іноді – до 3-місячного віку [8].

Ретроспективне статистичне дослідження було проведене у стаді української чорно-рябій молочної породи у Київській області з використанням даних електронної інформаційної бази СУМС ОРСЕК за 2009–2018 рр. Дослідження охопило 2825 телиць віком від однієї доби до одного року. Була вивчена частота вибуття телиць залежно від їхнього віку, віку їхніх матерів, надою матерів за попередню лактацію і сезону народження.

У дослідженому стаді, у середньому за десять років, збереженість телиць становила 85,4%, коливаючись від 81,5% до 90,1%, тобто до 1-річного віку зі стада вибувало в середньому 14,6% телиць. Ці результати подібні до даних з Ізраїлю, де середня збереженість телят голштинської породи становила 85% [15], та Індії, де збереженість помісних джерсейських телят була на рівні 89,77% [11]. Проте, отримані нами показники вибуття телиць суттєво переважають результати, зафіксовані на фермах Швеції (середній рівень смертності телят 2,1% [12]), Норвегії (7,8% [4]) та Канади (5,1–6,9% [13]).

Одним із завдань нашого дослідження було виявлення зв'язку між вибуттям телиць та віком їхніх матерів, а також величиною надою матерів за попередню лактацію. Встановлено, що матері вибулих телиць були дещо старші порівняно із середнім віком корів у стаді. Це було достовірно вищим у 2009–2010 роках (на 0,44 лактації), 2011–2019 роках (на 0,37 лактації) та 2015–2016 роках (на 0,41 лактації). У середньому за досліджений період вік матерів вибулих телиць був вищим на 0,21 лактації або 11% ($P < 0,05$). Водночас більшість дослідників, зокрема В. Van Doormaал [13] та М. Van Pelt et al. [14], повідомляють, що рівень загибелі телят, отриманих від первісток, є вищим порівняно із повновіковими коровами, що може бути пов'язано з нижчою якістю молозива, яке виробляють первістки.

Щодо продуктивності, матері вибулих телиць за досліджений період характеризувались нижчим надоєм за лактацію порівняно із середнім у стаді, в середньому на 230 кг ($P < 0,001$). Ця

різниця була достовірною у 2015–2016 роках (на 417 кг, $P < 0,05$) та у 2017–2018 роках (на 1147 кг, $P < 0,001$). Однак, цю перевагу не можна назвати сталою тенденцією, оскільки у 2009–2010 та 2013–2014 роках матері вибулих телиць мали вищий надій за останню лактацію порівняно із середнім у стаді.

Дослідження показало, що переважна більшість телиць у досліджуваній період вибула зі стада до 1-місячного віку (53,3%). Найменше вибуття (12,1%) спостерігалось у віці 1,1–3,0 місяців. Загалом, у віці від 3,1 до 12,0 місяців частота вибуття телиць коливалась від 16,0% до 18,6%. Ця тенденція є типовою і для молочних ферм США, де у середньому від 5% до 7% телят народжуються мертвими або гинуть у перші 48 годин життя [7]. Після першого місяця життя частота загибелі телиць суттєво знижується [2, 7, 10, 12]. У нашому стаді впродовж першого місяця життя вибуло 7,8% телиць, а після 1-місячного віку інтенсивність вибуття коливається від 0,2% до 1,2% на місяць до 1-річного віку. Ці результати близькі до даних США [7] та Індії [10], але перевищують показники смертності телят в Австралії [2] та Швеції [12].

Щодо впливу сезону народження, частка вибулих телиць, які народились взимку, навесні та влітку, була майже однаковою і коливалась у межах 26,2–27,6% від загальної кількості. Натомість, частка вибулих телиць, що народились восени, була найнижчою – 19,6%. Найвища частота вибуття до одномісячного віку спостерігалась у групах тварин, народжених у зимово-весняний період (56,5–57,3%), дещо нижча – у народжених влітку (52,6%) і найнижча – у народжених восени (44,5%). Важливо зазначити, що у групі телят, народжених восени, була найвища загибель у віці 3–6 місяців, тобто у зимовий період, – 25,9%. F.L.M. Silva et al. [11] вказують на важливість уникнення критичних температур та теплового стресу для високої збереженості телят. Це може пояснювати кращу збереженість телят, народжених восени, оскільки вони, ймовірно, менше піддаються екстремальним температурним впливам у перші місяці життя.

Висновок. Встановлено, що збереженість телиць у дослідженому стаді за період 2009–2018 років становила 85,4%. Переважна частка телиць вибула зі стада протягом першого місяця життя (53,3%), тоді як найменше вибуття спостерігалось у період 1,1–3,0 місяці (12,1%). Виявлено, що матері вибулих телиць були дещо старшими порівняно із середнім віком корів у стаді та характеризувалися нижчим надоем за останню лактацію, що передувала вибуттю телиць зі стада. Частота вибуття телиць, які народилися взимку, навесні та влітку, була дещо вищою (26,2–27,6%) порівняно із телицями, що народились восени (19,6%).

Список використаних джерел

1. Ковальчук І.В., Голеня Ю.Г., Ковальчук І.І., Роївський О. І. Прискорена система вирощування телят-молочників як фактор забезпечення їх розвитку і збереженості. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво*. 2022. Вип. 48. С. 26–30.
2. Abuelo A., Havrlant P., Wood N., Hernandez-Jover M. An investigation of dairy calf management practices, colostrum quality, failure of transfer of passive immunity, and occurrence of enteropathogens among Australian dairy farms. *Journal of Dairy Science*. 2019. Vol. 102(9). P. 8352–8366. <https://doi.org/10.3168/jds.2019-16578>
3. Compton C.W.R., Heuer C., Thomsen P.T., Carpenter T.E., Phyn C.V.C., McDougall S. Invited review: A systematic literature review and meta-analysis of mortality and culling in dairy cattle. *Journal of Dairy Science*. 2017. Vol. 100. P. 1–16. <https://doi.org/10.3168/jds.2016-11302>
4. Gulliksen S.M., Lie K.I., Løken T., Østerås O. Calf mortality in Norwegian dairy herds. *Journal of Dairy Science*. 2009. Vol. 92(6). P. 2782–2795. <https://doi.org/10.3168/jds.2008-1807>
5. Jorgensen M.W., Adams-Progar A., de Passillé A.M., Rushen J., Salfer J.A., Endres M.I. Mortality and health treatment rates of dairy calves in automated milk feeding systems in the Upper Midwest of the United States. *Journal of Dairy Science*. 2017. Vol.100. P. 9186–9193. <https://doi.org/10.3168/jds.2017-13198>

6. Kharkar K.P., Raghuwanshi D.S., Lende S., Khati B.M. Mortality pattern in crossbred calves of dairy cattle. *Journal of Krishi Vigyan*. 2017. Vol. 5(2). P. 116–121. <https://doi.org/10.5958/2349-4433.2017.00026.5>
7. Knauer W. Improving calf survival after birth. University of Minnesota Extension. 2019. URL: <https://extension.umn.edu/dairy-youngstock/improving-calf-survival-after-birth> (дата звернення 05.06.2025 р.).
8. Mandal A., Pathak K., Karunakaran M., Ghosh M.K. Postnatal calf mortality – a review. *Indian Journal of Animal Research*. 2019. Vol. 58(2). P. 147–156. <https://doi.org/10.36062/ijah.58.2.2019.147-156>
9. Pathak K., Koloj S., Ghosh M.K., Karunakaran M.K., Mandal A. Genetic analysis of calf survivability in crossbred cattle. *Indian Journal of Dairy Science*. 2018. Vol. 71(6). P. 598–603.
10. Sheikh I.U. Influence of non-genetic factors on birth weight, sex ratio and survivability of crossbred jersey calves. *Asian Journal of Biological Sciences*. 2010. Vol. 5(2). P. 192–194. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20113030853>
11. Silva F.L.M., Bittar C.M.M. Thermogenesis and some rearing strategies of dairy calves at low temperature – A review. *Journal of Applied Animal Research*. 2019. Vol. 47. P. 115–122. <https://doi.org/10.1080/09712119.2019.1580199><https://doi.org/10.1080/09712119.2019.1580199>
12. Svensson C., Linder A., Olsson S.O. Mortality in Swedish dairy calves and replacement heifers. *Journal of Dairy Science*. 2006. Vol. 89. P. 4769–4777. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(06\)72526-7](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(06)72526-7)
13. Van Doormaal B. Calf Survival: A New Trait of Interest. *Canadian Dairy Network*. 2007. URL: <https://www.cdn.ca/document.php?id=128> (дата звернення 05.06.2025 р.).
14. Van Pelt M., Eding H., Vessies P., De Jong G. Developing a genetic evaluation for calf survival during rearing in The Netherlands. *Interbull Bulletin*. 2012. Vol. 46. P. 61–65.
15. Weller J.I., Gershoni M., Ezra E. Genetic and environmental analysis of female calf survival in the Israel Holstein cattle population. *Journal of Dairy Science*. 2021. Vol. 104. P. 3278–3291. <https://doi.org/10.3168/jds.2020-19434>